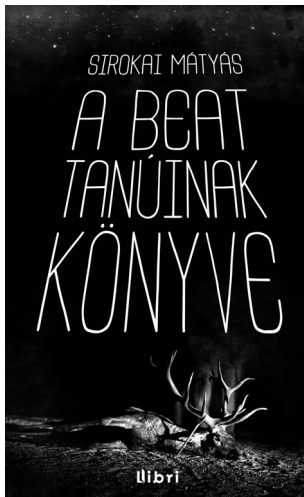

LUKÁCS BARBARA

Beavatás a beatben

SIROKAI MÁTYÁS: A BEAT TANÚINAK KÖNYVE

Libri Kiadó
Budapest, 2013
72 oldal, 1490 Ft

”

Ütem, lüktetés, átváltozás. Sirokai radikálisan távol tartja magát az önreflexív retorikától. A kötet az asszociációkra bízva a versek menetét, az itt felfedezhető látomásosság és a szövegek lüktetése módosult tudatállapothoz segíti hozzá olvasóját. A hasonlat formai jegyei alapján szerveződő darabok szakrális térbe emelnek, táplálva ezzel azt a folyamatos meditatív rezgést, ami a spiritualizmustól sem esik távol. Az aktív befogadói munka alapkövetelmény a könyv értelmezésekor, mert a nyelvben teremtődő világok kimért kozmosza távoli, túlcizellált káoszhoz is tűnhet a felületes olvasás során. A képzettársítások váratlansága pedig elbizonytalaníthatja az olvasót: *„Mivel a bennszülött kétpólusú tehetetlenségén át érzékeli világát, melynek valójában csak feltételes pólusai vannak, a bennszülött ott is lehetőséget keres, ahol az áramlás meghaladja a számosság fogalmait.”* (1.7.)

A 2013-ban megjelent kötet radikálisan szakít a 2008-as *Pohárutca* személyességével és szellemiségével. Szerkezeti-egyetlen, egymástól elkülönített, ám mégsem független könyvből áll. A római számokkal jelölt egységekre való felosztás már önmagában utal egyfajta bölcséleti lírára, melynek látomásossága, fő témái és nyelvezete tanító, beavató jelleget kölcsönöz a kötetnek. A címben is megjelenő beat ez esetben nem a beat irodalomra vagy zenére utal, hanem arra az áramlásra, ami szemlélődő nyelvvel egy belsőbb, örökérvényű világba irányítja az olvasó figyelmét, melynek bebarangolása elengedhetetlen követelmény a verssel való utazáshoz. Ez az utazás egyébként szöveg szinten is fontos jelentést kap: *„A feladat elhagyni a bolygót, de mivel az kettős forgást végez, és a forgások hatalmas szelet keltenek, az utazás ívét előre kell érezni.”* (1.5.). Az kötet szövegeinek műfaja sem egyértelmű, a szövegek felépítése és szerkesztési módja ellenére akár prózaként is olvasható a könyv. Ezt az ellentétet a fejezetek prózaversként való aposztrofálása oldja fel. A látomásos, bölcséleti líra azonban a sci-fi műfajához is igen közel áll. A magasabb szférákba, nem ritkán növényi és állati alak-

ban tett utazások új, külső-belső világokat nyitnak meg, melyek egymással párhuzamosan, egymást kiegészítve építkeznek.

Az álom, a víziók és a meditatív utazások segítségével strukturált kötet azonban egy másik gondolati magból is táplálkozik. A Földet elhagyó, gyerekkora alkonyán az erdőbe költöző utazó története olyan motívumokkal dolgozik, melyek kulcsot adnak ahhoz, hogy a szakrális beavatás és a samanizmus szemszögéből is vizsgáljuk *A beat tanúinak könyvét*. Már a felütés is beszédes. „Amikor elhagyja anyját és apját, a fiú az erdőbe vonul, hogy megkeresse a fát, amely odvába fogadja.” (I.1.) A klasszikus beavatás alapszituációjával van itt dolgunk. Az erdő kiszakítja a fiút a társadalom köréből. Eltávolodása a kivonuláson túl mentális síkon folytatódik, a lélek eljut a Felsőbb világokba („bejárja ágait”), de az Alsókba is („megismeri a gyökerek csendjét”), hogy aztán álomba merüljön, melyből felkészülten kell ébrednie ahhoz, hogy meghallja a dobok rítusra hívó szavát.

„Az altaji sámán rituálisan fölhág egy nyírfára, amelybe bizonyos számú lépcsőfokot vágta; a nyírfa a Világfát jelképezi, a lépcsőfokok pedig azokat a különböző Egeket képviselik, amelyeken a sámánnak Égbe tartó eksztatikus utazása során át kell haladnia.”- Írja Mircea Eliade *A samanizmus* című tanulmánykötetében. Az égbeszállás rituális megfogalmazása többször előkerül mint a talajtól való elrugaszkodás („A reggel gyakorlataiban az első legyen a kötél, mert vele a földől való elszakadás gyakorolható” II.1.) vagy az ürbe való kilépés („a törzs az ür részévé lesz” V.11.). A samanizmus szertatásai az ember határhelyzeteit tárják föl. A határátlépés variánsaitól hemzseg *A beat tanúinak könyve*, a nyírfákkal, vándorfákkal, pelikánfákkal, más növényekkel és állatokkal megélt egységérzés a dobok ütemére indít belső, eksztatikusan lüktető változásokat. A folyamat első lépése a természethez való közeledés, a benne való feloldódás. „A fa eksztázisának idején meg kell tanulnia önmagára, mint a fa részére gondolni” (I.2.) Az egőről való lemondás maga után vonja a fával való azonosulást, hogy aztán megszülessen az új én: „az eksztázisban átéltek az emberből egy új, hályogszerű ént kényesítenek ki” (I.2.). A révület és az újjászülető én több helyen is hangsúlyos, ám nem elhanyagolható az sem, hogy a szenvedés, a halál vagy a feltámadás is hagyományos beavatási szertartásséma.

A felébredés, születés, gyereknemzés is megjelenik a spirituális tapasztalatok mellett, ám ezek a hétköznapi határátlépések ugyanolyan érvénnyel kapnak helyt a kötetben, mint szakrális párjuk. A szent és profán közti hidat Sirokai nyelve teremti meg, mely összetartja a sokféle élményt és perspektívát. A horizont tágulni kezd, az áramlás biológiai látomásokat is előhív, hogy hasonlóságunkat ne csak a természetben, hanem a vele analóg testben is felfedezzük: „A véráramba mosott ugatást, ujjongást, vijjogást és morgást lecsendesíti a test egyik szegletéből a másikig hajtott vér sodrása.” (IV.9.)

Az első könyv a spirituális utazást, az örökre való visszaemlékezést emeli témává, a másodikban az elszakadáshoz szükséges gyakorlatok kerülnek sorra, a harmadik a határátlépést a testiség kontextusában vizsgálja, a negyedikben a születés-újjászületés mellett az eljövételről, felébredésről, szétszóródásról olvashatunk, hogy aztán az utolsó könyv végére eljussunk az igazi kiugráshoz: a világűr feketeségébe. A négy őselem is fontos szerepet kap, szinte nincs olyan vers, ahol nem kerül elő a föld, a tűz, a víz vagy a levegő. A prózaverseket áthatja az alapokhoz való visszatekintés gesztusa, s az efelé induló meditáció elengedhetetlen eszközei az őselemek, melyek az ősi szentséget is képviselik. A sámánképességek megszerzése kettős oktatáson alapul, az eksztatikus természetűn (álmok, transzok) és a hagyományos

természetűn (sámántechnikák elsajátítása), mely kettősség Sirokai kötetéből is kiviláglik. Transzok és álmok mellé különböző gyakorlatok, illetve tanítások leírása társul.

A látomások és az ekstázis mellett olyan – a beavatás szempontjából központi – elemek is hangsúlyt kapnak az eddig említetteken túl a kötetben, mint az áldozás, a dobok (lehetővé teszik a sámán és a lelkek számára az utazást), a tükör (tükörbe nézve a sámán megláthatja a Másik világokat) vagy a barlang (a túlvilágra való átlépés vagy az alvilágjárás konkrét szimbóluma). Sirokai költői nyelvét tehát ekstاتikus látomásossága konstruálja meg. Az ekstázist megelőző eufória pedig Eliade szerint is az egyetemes líra forrása.

HANTAI SIMON: ETUDE (ETŰD),
1968, olaj, vászon, 230×203 cm, magángyűjtemény. A Galerie Jean Fournier jóvoltából.